

Ἱστορικά - Ἐθνικά

■ Ἡμέρες Μνήμης: Ἡ Κύπρος ἐπαναστατεῖ - 1.4.1955

Εὐλαβικὸ Μνημόσυνο στὰ λαμπρὰ παλληκάρια τῆς ΕΟΚΑ*

Τὰ σπίτια πού εἶχα μοῦ τὰ πῆραν», ἔλεγε μὲ ἐκείνη τὴν «**Τ** χαρακτηριστικὴ σὰν λονδρέζικη ὀμίχλη θλίψη του ὁ ποιητὴς – ὑπονοώντας πολὺ περισσότερα ἀπὸ τοὺς τέσσερις τοίχους τῶν σπιτιῶν.

Στίχος πού ταιριάζει σήμερα στοὺς σύγχρονους Ἕλληνες. **Σ**τίχος πού ἀνακαλεῖ ἐν πολλοῖς ὅλες τὶς χαμένες πατρίδες τοῦ Ἑλληνισμοῦ. **Τ**ὰ σπίτια ὅμως ἔχουν ψυχὴ, εἶναι «στοιχειὰ καὶ μᾶς προσμένουν».

Τέτοια «ἐθνικὰ ὀσπήτια», ὅπως ἔλεγαν τοὺς ἐρειπιῶνες τοῦ Ἀναπλιοῦ, πού στοίβαζαν τὶς χῆρες καὶ τὰ ὄρφανὰ τῆς Ἐθνεγερσίας, δηλαδὴ τὰ ριζιμιὰ λιθάρια τοῦ Γένους, εἶναι καὶ οἱ Ἡμέρες Μνήμης. **Κ**αὶ σήμερα πού μᾶς «ἐκύκλωσαν αἱ τοῦ βίου μας ζάλαι, ὥσπερ μέλισσαι κηρίον» καὶ εἶναι πλῆθος τ' ἄσχημα καὶ τ' ἄδεια ἀφέντες, ψάχνουμε, σὰν τὸν Διογένη, μέρα μεσημέρι, νὰ βροῦμε τὶς ἀνηφοριές καὶ τὰ σκαλοπάτια πού πᾶν ἴσπην Λευτεριά, ὅπως μᾶς κανοναρχεῖ ὁ Εὐαγόρας ὁ ἀνδρειωμένος.

* * *

Ξεφυλλίζω τὸ «Λεύκωμα τῆς ΕΟΚΑ». Ἔχει μιὰ μαυρόασπρη φωτογραφία, πού ἀναπαριστᾷ τὸν Κύπριο Ἐθνομάρτυρα **Μιχαὴλ Καραολῆ**, πλαισιωμένον ἀπὸ ἀποικιακοὺς δεσμοφύλακες, κατὰ τὴν ἐξοδὸ του ἀπὸ τὸ δικαστήριον τῆς ξεδοντιασμένης γηραιᾶς Ἀλβιόνας.

Ἐκεῖ, πρὶν ἀπὸ λίγα λεπτά, ὁ Ἑγγλέζος δικαστής, παγερὰ βλοσυρός, κάτω ἀπὸ τὴν ἄσπρη του περούκα, τοῦ ἀνακοίνωνε φλεγματικὰ πῶς ὁ νόμος του τιμωρεῖ τὴν φιλοπατρία μὲ θάνατο.

Στις 10 Μαΐου του 1956 απαγχονίζεται ο **Καραολής**, γιατί την Ελλάδα έτσι την έννοοῦσαν τέτοιοι άνθρωποι, ως τάφο. **Λόγος** ἔθνικὸς γι' αὐτοὺς εἶναι νὰ μιλάς μὲς ἀπὸ τὸ μνήμα.

* * *

Ἦταν Πρωταπριλιά του 1955, ὅταν ξεκίνησε στὴν Κύπρο, τὸ **τελευταῖο '21** τοῦ **Γένους**. **ΕΟΚΑ**, τέσσερις λέξεις, δηλαδή σαν νὰ λές Ζάλογγο καὶ Μανιάκι καὶ Μεσολόγγι καὶ Γραβιά. **Καὶ** ὀνόματα πὺ μπηκαν στὸ Εἰκονοστάσι τοῦ Γένους, δίπλα στοὺς Ἡρώες τοῦ '40, τοῦ '12-'13, τοῦ '21. **Ὁ** Αὐξεντίου, ὁ Μάτσης, ὁ Δράκος, ὁ Λένας, ὁ Παναγίδης...

Ἄς τοὺς «ἀναστήσουμε» μέσα ἀπὸ τὰ τελευταῖα λόγια τους. **Ἔνα** εὐλαβικὸ μνημόσυνο στὰ λαμπρὰ παλληκάρια. **Νὰ** ξεχάσουμε λίγο τὶς ἀνθυπομετρούτητες, πὺ μᾶς καταρρακώνουν... **Νὰ** θυμηθοῦμε τι σημαίνει Ελλάδα...

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΜΙΧΑΗΛ

* * *

• **«Ἀγαπητοὶ μου γονεῖς, ὅταν θὰ διαβάσετε τὸ γράμμα μου αὐτό, ἐγὼ θὰ ἔχω σβήσει γιὰ πάντα ἀπὸ τὴ ζωὴ. Μὴ νομίσετε ὅμως ὅτι αὐτὸ μὲ λυπεῖ. Ἀπεναντίας, ἐπειδὴ γνωρίζω γιὰ ποιὸ σκοπὸ θὰ ἐκτελεσῶ, αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸ μου ἰσχυρὸ καὶ γαλήνιο καὶ εἶμαι ἕτοιμος νὰ τὸ ἀντιμετωπίσω μὲ ἀφάνταστη ψυχραιμία».**

Χαρίλαος Μιχαήλ, ἀπαγχονίστηκε στὶς κεντρικὲς φυλακὲς τῆς Λευκωσίας, στὶς 9 Αὐγούστου τοῦ 1956.

Τελευταῖα τοῦ λόγια: «δοξάζωμεν τὸν Θεὸν πὺ μᾶς ἀξίωσε νὰ πεθάνουμε χάριν τῆς ἐλευθερίας τῆς Κύπρου μας».

• **«...Ἡ** ὥρα τοῦ θανάτου πλησιάζει. **Μὰ** στὴν ψυχὴ μου φωλιάζει ἡρεμία... **Τότε** θὰ αἰσθανόμουν λύπη, ἂν ἤξερα ὅτι θὰ μποροῦσα νὰ μείνω πάντα, πάν-τα νέος κι ἀθάνατος, ἂν ἀπέφευγα τὴν ἐκτέλεση. **Πρῶτα** ἢ ὕστερα ἔπρεπε νὰ διαθέσω τὴ ζωὴ μου. **Δὲν** βλέπω πὺ κατάλληλη περίσταση ἀπὸ τὴν τωρινή, νὰ τὸ κάνω».

Ἀνδρέας Ζάκος, ἐκτελέστηκε στὶς 9 Αὐγούστου τοῦ 1956.

• **«Μητέρα,** πρέπει νὰ εἶσαι ὑπερήφανη, γιατί εἶμαι κι ἐγὼ ἕνα παιδὶ τῆς Κύπρου πὺ δίνει τὸ αἷμά του γιὰ τὴν ἐλευθερία... **Οἱ** μόνες λέξεις πὺ μποροῦν ν' ἀκούσουν ἀπὸ τὰ χεῖλη μας οἱ δυνάστες εἶναι αὐτές: “Ἐλευθερία ἢ θά-

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΚΟΣ

νατος”. Είναι θέλημα Θεοῦ νὰ χωριστοῦμε καὶ πρέπει νὰ σεβαστοῦμε τὸ ἅγιο θέλημά Του. Θὰ ἐλυπόμουν, ἂν πέθαινα σὰν ἓνας κοινὸς κλέφτης. Δὲν ὑπάρχει ὅμως λόγος νὰ λυπηθῶ τώρα, πού πεθαίνω γιὰ χάρη ἑνὸς ὑψηλοῦ ἰδανικοῦ. Δὲν λυποῦμαι, γιὰτι θὰ ἐκτελεσθῶ ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας».

ΜΙΧΑΗΛ ΚΟΥΣΣΟΥΦΤΑΣ

Μιχαὴλ Κουσσόφτας, ἀπαγχονίστηκε, 22 χρονῶν, στίς 21 Σεπτεμβρίου τοῦ 1956.

“Ὅταν τὸ μεσημέρι τῆς 20ῆς Σεπτεμβρίου τὸν ἐπισκέφθηκε ἡ μάνα του... ἄρχισε νὰ κλαίει ἡ γερόντισσα: «Μάνα, ἂν εἶσαι Ἑλληνίδα, μὴν κλάψης, γιὰτι ὁ γιὸς σου δὲν εἶναι γιὰ κλάματα, ὁ γιὸς σου τραβάει γιὰ τὴ δόξα καὶ τὴν τιμὴ». Καὶ ἡ μάνα: «Εἶμαι περήφανη γιὰ σένα γιέ μου. Σὲ γέννησα γιὰ τὴν πατρίδα καὶ σὲ δίνω τὴν πατρίδα».

“Ὅταν λέμε ἡ πατρίδα μου, δὲν σημαίνει ὅτι τὴν κατέχουμε ἢ μᾶς ἀνήκει, ἀλλὰ ὅτι ἀνήκουμε σ’ αὐτὴν χωρὶς ἐπιφύλαξη. Καὶ ἡ «πατρίς» κάνει τὸ χρέος της, διὰ στόματος τοῦ πατριδοφύλακα **Στρατηγοῦ Μακρουγιάννη**:

«Πατρίς, νὰ μακαρίζης ὅλους τοὺς Ἕλληνες, ὅτι θυσιάστηκαν διὰ σένα νὰ σ’ ἀναστήσουνε, νὰ ξανασηκωθῆς ἄλλην μίαν φορὰν ἐλεύτερη πατρίδα...».

• «Ἄς εὐχαριστήσουμε ὅλοι τὸν Θεὸ κι ἄς γίνει τὸ θέλημά Του... Τώρα πού γνωρίζω ὅτι σὲ μία μέρα θ’ ἀντικρίσω τὴν ἀγχόνη, ἔχω διπλάσιο θάρρος παρὰ ποτέ. Ὁ Χριστὸς εἶναι πάντα συντροφιά στὰ κελιά μας...».

Ἀντρέας Παναγίδης, 23χρονος, ἀπαγχονίστηκε στίς 21 Σεπτεμβρίου τοῦ 1956, γιὰ τὴν ἔνωση τῆς Κύπρου μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Διαβάζεις τὰ λόγια τοῦ ἥρωα καὶ εἶναι σὰν ν’ ἀκοῦς τὸν Σολωμὸ νὰ λέει:

«Φρικτὴ ’ναι ἡ ὥρα πού ὁ ἄνθρωπος
βαριά ψυχομαχᾷ
ἀλλὰ μὴ φοβηθεῖς
ιδού, ὁ Χριστὸς, πού γέρονοντας
στοῦ πόνου τὸ κρεβάτι
σοῦ σιάζει τὸ προσκέφαλο
καὶ σὲ παρηγορᾷ».
(Εἰς Μοναχὴν)

Καὶ πιὸ κοντὰ ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Γέρος τῆς Λευτεριᾶς, νὰ ἀφήνει παρακαταθήκη στοὺς ἀπογόνους: «**Μία φορὰ**

έβαπτίσθημεν με τὸ λάδι, βαπτιζόμεθα
καὶ μίαν με τὸ αἷμα διὰ τὴν Ἐλευθερίαν
τῆς Πατρίδος μας».

Μοσκοβολοῦν σὰν Τίμιο Εὐλο αὐτὰ τὰ λό-
για, δύσκολο νὰ ἀντιληφθοῦμε σήμερα πὼς
τὸ νὰ παθαίνεις σωστά, εἶναι ὁ μόνος σωστός τρόπος ζωῆς.

• «**...Ν**ιώθω τὸν ἑαυτό μου ἰσχυρὸ καὶ γαλήνιο καὶ εἶμαι
ἕτοιμος νὰ τὰ ἀντιμετωπίσω ὅλα με θάρρος καὶ ὑπομονή,
γιατὶ ἔχω τὸν Χριστὸ μέσα μου καὶ με βοηθᾶ...».

Στέλιος Μαυρομάτης, ἐκτελέστηκε
στὶς 21 Σεπτεμβρίου τοῦ 1956.

Καὶ «σιμώνει ἢ Λευτεριὰ καὶ κλαίει»
καὶ ἀκούει τὸν Ἥρωα νὰ λέει: «**μ**ήπως ὁ
Ἰησοῦς δὲν εἶπε “μὴ φοβηθεῖτε ἀπὸ τῶν
ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα τὴν δὲ ψυχὴ μὴ
δυναμένων ἀποκτεῖναι;”. **Α**πὸ τί λοιπὸν νὰ φοβηθοῦμε ἐφ’
ὅσον ἡ ψυχὴ μας θὰ ζεῖ αἰωνίως;...».

• **Ὁ Κυριάκος Μάτσης** σ’ ἀπάντηση
στὶς ἐκκλήσεις τοῦ Ἀγγλου ἀξιωματικοῦ
ποὺ τὸν προέτρεψε νὰ παραδοθεῖ, γιὰ
νὰ μὴν σκοτωθεῖ ἄδικα, μιᾶς καὶ εἶχε
ἤδη ἐκτελέσει τὸ καθῆκον στὴν πατρίδα
του ἀκέραιο, ἀπάντησε: «**Ε**γὼ θὰ βγῶ πυροβολώντας».

Καὶ ἔκανε ΕΞΟΔΟ καὶ τὴν ἴδια στιγμή δύο χειροβομβίδες
τὸν διαμέλισαν, στὶς 19 Νοέμβρη τοῦ 1958.

Θυσία «γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ
ἀνθρώπου καθισμένη, στὰ γόνατα τῆς Ὑπερμάχου Στρατη-
γοῦ, ποὺ εἶχε στὰ μάτια τῆς ψηφιδωτὸ τὸν καημὸ τῆς Ρωμιο-
σύνης» (Σεφέρης).

* * *

1η Ἀπριλίου 1955, ἀρχίζει ὁ ἐθνικοαπελευθερωτικὸς Ἀγώ-
νας τῆς Κύπρου... ὁ Ἀγώνας τῆς ΕΟΚΑ γιὰ τὴν Ἐνωσι, δη-
λαδῆ, **ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος...**

□

(*) Ἐφημερ. «Ἐστία», 1.4.2023, σελ. 1 καὶ 3. Τοῦ Δημητρίου Νατσιοῦ,
Δασκάλου, Κιλκίς. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.